

که اړین او اساسي ګامونه پورته نشي، په ۲۰۲۱ کال کې به ملکي مرګ ژوبله په بیساري ډول لوړه شي – د ملګرو ملتونو رپوټ

کابل د ۲۰۲۱ کال د جولای ۲۶ مه - د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نیمایي کې په افغانستان کې ملکي تلفات د ریکارډ کچې ته رسیدلي، په خاص ډول د مې له میاشتي راهیسي چې له افغانستان څخه د نړیوالو نظامي ځواکونو وتل پیل اوډ طالبانو له بریدونو وروسته جګړه سخته شوه د ملکي مرګ ژوبلې په کچه کې چټک زیاتوالی رامنځ ته شوی دی. د ملګرو ملتونو یو نوی رپوټ چې نن خپور شو خبرداری ورکوي چې د تاوتریخوالي له پام وړ کموالي پرته به، په ۲۰۲۱ کال له کله چې یوناما په افغانستان کې د ملکي مرګ ژوبلې ثبتول پیل کړي د ملکي تلفاتو له اړخه، په یوه کال کې ترټولو لوړه کچه ملکي تلفات ثبت کړي.

په وسله والو جګړو کې د ملګرو ملتونو د ۲۰۲۱ کال ملکي وګړو ساتني د نیمایي کال رپوټ ۵۱۸۳ ملکي تلفات (۱۶۵۹ وژل شوي او ۳۵۲۴ ژوبلې) ثبت کړيدي، چې د ۲۰۲۰ کال د ورته مهال په پرتله ۴۷ په سلو کې زیاتوالی ښيي.

د جدي انډینني وړ مسله د مې له لومړۍ نیټې را وروسته موده کې د ملکي وګړو د وژل کېدو او ټپي کېدو په شمیر کې د پام وړ زیاتوالی ده، چې ډیر ملکي تلفات د مې او جون ترمنځ موده کې رامنځ ته شوي چې کچه یې تقریباً د مخه څلورو میاشتو په اندازه ده. د مې او جون په میاشتو کې ټولټال ۲۳۹۲ تنو ته مرګ ژوبله اوبښتي (۷۸۳ وژل شوي او ۱۶۰۹ ټپیان) - چې دا له ۲۰۰۹ کال راهیسي چې یوناما په منظم ډول د ملکي تلفاتو ثبتول پیل کړي په دغه موده کې ترټولو لوړه شمیره ده. د ۲۰۲۱ له جنورۍ تر اپریل میاشتو موده کې ۲۷۹۱ تنو ته ملکيانو ته مرګ ژوبله اوبښتي (۸۷۶ وژل شوي او ۱۹۱۵ ټپیان).

دافغانستان لپاره دملګرو ملتونو ځانګړې استازې ډیبرا لاینز وویل: "زه له طالبانو او افغان مشرانو هیله کوم چې د جګړو بې خونده او وحشتناکې ترازېدې او پر ملکي وګړو یې، وېجاړونکو اغیزو ته پام وکړي. دا رپوټ ښکاره خبرداری وړاندې کوي چې که د زیاتېدونکې تاوتریخوالي مخه ونه نیول شي، نو سرکال به بې شمیره ملکي افغانان ټپیان او ووژل شي."

د ملګرو ملتونو ځانګړې استازې چې د یوناما مشره هم ده پر طالبانو او افغان مشرانو غږ وکړي: "د خبرو اترو پر میز خپلې هڅې چټکې کړي، د افغان پر وړاندې د افغان د جګړې مخه دې ونیسي. افغانان دې خوندي کړي او د هغوی د ښه راتلونکې لپاره دې هیله ورکړي."

د مې او جون په خونړیو میاشتو کې ډیری جګړې له ښارونو بهر نسبتاً کم نفوسه سیمو کې ترسره شوي دي. ملګري ملتونه سخته انډیننه لري چې که په ښاري ګڼ میشتو سیمو کې پوځي کړنې ترسره شي نو د افغان ملکي وګړو لپاره به یې پایلې فاجعه لرونکې وي.

د ملګرو ملتونو رپوټ وايي چې: "د نظامي حل هڅه به یوازې د افغانانو کړاو زیات کړي."

ملګري ملتونه ښکېلو غاړو ته د ملکيانو د خونديتوب په برخه کې ددوی نړیوال مسولیتونه وریادوي، په مشخص ډول په دې تړاو ددوی ترسره کړو ژمنو ته اشاره کوي چې ترټولو وروستۍ هغه یې د ۲۰۲۱ کال د جولای پر ۱۸ مه نیټه د افغانستان د اسلامي جمهوریت او طالب استازو ترمنځ د قطر په دوحي کې ګډه خبره شوې بیانيه ده چې دوی پکې ملکي وګړو ته د زیان نه رسیدو ژمنه کړې ده.

مشخصه ټکان ورکونکې او ژوره انډیننه داده چې د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نیمایي کې نژدې نیمایي ملکي مرګ ژوبله، ښځو، هلکانو او نجونو ته ور اوبښتي چې د ټولو ملکي تلفاتو ۴۶ په سلو کې برخه جوړوي چې ۳۲ په سلو کې یې بیا ماشومان دي چې ټول یې - ۱۶۸۲ تنه تلفات کيږي (۴۶۸ وژل شوي او ۱۲۱۴ ټپیان). ۱۴ په سلو کې تلفات ښځو ته اوبښتي چې ټول ۷۲۷ تنه کيږي (۲۱۹ وژل شوي او ۵۰۸ ټپیان). ډیره ځورونکې بیا داده چې د بل هر کال د لومړۍ نیمایي پرتله چې یوناما یې تلفات ثبت کړيدي د سرکال په لومړي نیمایي کې ډیرې ښځې او ماشومان وژل شوي او ټپیان شوي دي.

حکومت مخالفې عناصر دټولو ملکي تلفاتو د ۶۴ په سلو کې مسولیت لري چې: ۳۹ په سلو کې یې د طالبانو، نژدې ۹ په سلو کې یې د اسلامي دولت د خراسان ډلې لخوا او ۱۶ په سلو کې یې دنا مشخصو حکومت مخالفو ډلو لخوا رامنځ ته شوي دي.

حکومت پلوو ځواکونو ته د ۲۵ په سلو کې ملکي تلفات مسولیت منسوب شوی چې له ډلې یې: ۲۳ په سلو کې د افغانستان د ملي امنیتي ځواکونو او ۲ په سلو کې یې د حکومت پلوو وسله والو ډلو او نا مشخصو حکومت پلوو ځواکونو لخوا.

یوناما د ټولو تلفاتو ۱۱ په سلو کې د ځمکنیو جگړو او دزو له کبله او نور ډول پېښو لکه د ناچاوده توکو او د پاته شویو چاودیدونکو توکو له امله رامنځ ته شویو چاودنو ته منسوبوي، چې مشخص اړخ یې نشي په گوته کیدی.

د ۲۰۲۰ کال د ورته مودې په پرتله، حکومت ضد عناصرو ته منسوب ملکي تلفات ۶۳ سلنه ډیر شوي، پداسې حال کې چې دولت ته منسوب ځواکونو له لوري ملکي تلفات ۳۰ سلنه ډیروالی بڼي.

د یادوني وړ ده، یوناما چې د ۲۰۰۹ کال راهیسې په سیستماتیک ډول ملکي تلفات مستند کول پیل کړي، دا لومړی ځل دی چې نړیوالو نظامي ځواکونو ته د ملکي تلفاتو یوه پېښه هم نه ده منسوب شوي. دغې جگړې په ځانگړې توگه افغان د افغان پر وړاندې د جگړې بڼه خپله کړي.

د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نیمایي کې د ملکي تلفاتو عمده لاملونه د حکومت ضد عناصرو له خوا د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو پراخه کارول، د ډلو تر مینځ ځمکنی نښتي، د حکومت ضد عناصرو لخوا هدفې وژني او د افغان هوايي ځواکونو له لوري هوايي بریدونه وو.

د ملکي تلفاتو اصلي لامل – د طالبانو او داعش له لوري د غیر انتحاري چاودیدونکو توکو کارول – چې د ټولو ملکي تلفاتو ۳۸ سلنه جوړوي، چې د ۲۰۲۰ کال په ورته موده کې درې برابره پېښې ثبت شوي دي. ځای پر ځای شوي چاودیدونکي توکي چې نږدې ټول یې د طالبانو له خوا کارول کېږي، د ۲۰۲۰ کال د ورته مودې په پرتله د ۴۲ سلنه ملکي تلفاتو د ډیروالي لامل شوي دي. د فشار پلیټ ځای پر ځای شوي چاودیدونکي توکي چاودني چې حتی د ماشومانو لخوا د پل ایښودني سره هم رامینځته کیدلی شي، د نړیوال بشر دوستانه قانون څخه سرغړونه ده او یوناما پر ټینگار سره په طالبانو غږ کوي چې د دا ډول بې توپیره وسایلو په کارولو دایمي بندیز ولگوي.

ځمکنی نښتي د ۳۳ سلنه ملکي تلفاتو لامل شوي دي، او نږدې ټول ملکي تلفات یې طالبانو او افغان ملي امنیتي ځواکونو ته منسوب شوي دي. د ځمکنیو نښتو له امله د ملکي تلفاتو کچه د ۲۰۲۰ کال د لومړیو شپږو میاشتو په پرتله ۴۱ سلنه لوړه شوي.

د حکومت ضد عناصرو له خوا هدفې وژني چې د ټولو ملکي تلفاتو ۱۴ سلنه جوړوي، د ملکي تلفاتو دریم ستر لامل و. هوايي بریدونه، چې د افغانستان هوايي ځواک ته منسوب دي، د ملکي تلفاتو ۸ سلنه جوړوي. د ۲۰۲۰ کال د لومړۍ نیمایي په پرتله، په هوايي بمباریو کې د وژل شویو او ټپي شویو ملکي وگړو شمیر ۳۳ سلنه ډیر شوي.

یوناما د حکومت ضد عناصرو د بریدونو د دوام په اړه چې د چاودیدونکو توکو او دزو پر مټ له توپیر پرته ملکي وگړي په ځانگړي ډول د حکومت ملکي کارکونکي، د بشري حقونو مدافعین، د رسنیو کارکونکي، مذهبي مشران، او بشر دوستانه کارکونکي په نښه کوي او فرقه ییز بریدونه ترسره کوي، ژوره اندېښنه لري.

ماشومان لږترلږه یو ځل په قصدي ډول په نښه شوي وو. تر ټولو ټکان ورکونکي په کابل کې د سپد الشهدا ښوونځي مخې ته د می ۸مې برید و، چې په پایله کې یې تر ۳۰۰ ډیر ملکي وگړي ټپیان او ووژل شول، چې ډیری یې د ښوونځي نجونې وې، چې پکې ۸۵ سلنه ووژل شوي، او هیڅ کومې دولت ضد ډلې یې پرې پر غاړه وانه خيسته.

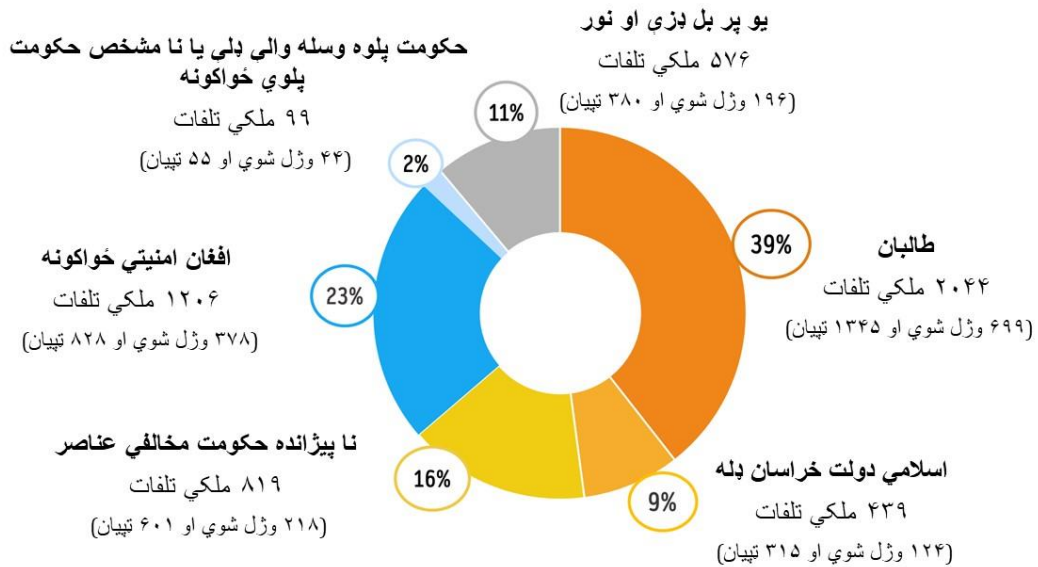
یوناما د شیعې مذهبي لږکیو پر ضد په قصدي ډول فرقه ییز بریدونه ثبت کړي دي، چې ډیری یې په هزاره توکمو پورې اړه لري، چې دشاخوا ټولو مسؤلیت د اسلامي خلافت – داعش ډلې منلی. په دې کې د می - جون په میاشتو کې لږ تر لږه ۸ چاودیدونکي پېښې چې پکې هغه بسونه یا ورته موټري په نښه شوي چې هزاره توکمي پکې سپاره ول، د چاودیدونکو توکو بریدونه او دزي کول شاملې دي. په ټوله کې، د ۲۰۲۱ کال جنوري له اولي نېټې څخه د جون تر ۳۰ مې پورې، یوناما ۲۰ دغه ډول پېښې ثبت کړي چې شیعې گان / هزاره گان پکې په نښه شوي، چې په پایله کې یې ۵۰۰ ملکي تلفات (۱۴۳ وژل شوي او ۳۵۷ ټپیان) رامنځ ته شوي دي.

یوناما همدارنگه د وژنو، ناسم چلند، تعصب او تبعیض د رپوټونو د ډیریدو په اړه اندېښنه لري چې د اوسني جگړې او له هغې وروسته ټولني او ولسونه تري اغېزمن کېږي. په ځانگړي ډول دا مهمه ده چې د جگړو پر وخت ټولي خواوې د خلکو بشري حقونو او وقار ته درناوی ولري او د سرغړونو مخه ونیسي.

د جگړې د بنکيلو ډلو پراساس ملکي تلفات

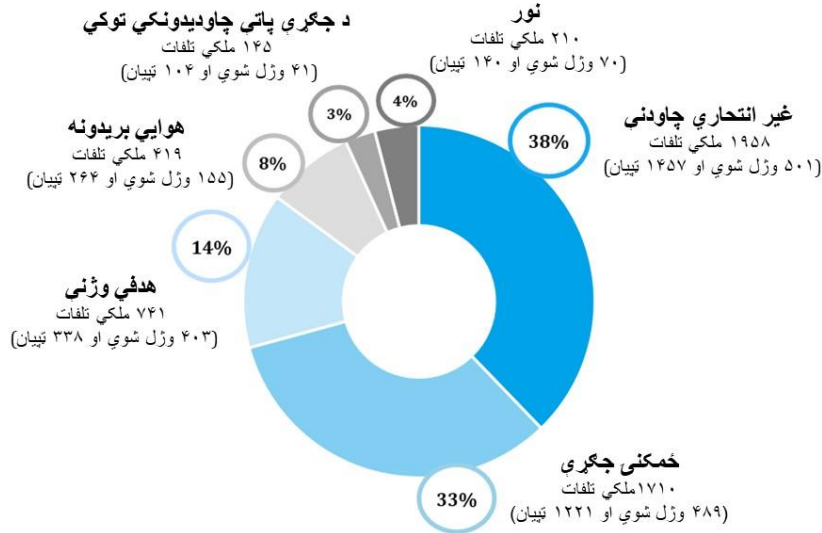
د ۲۰۲۱ کال د جنوري له ۱ د جون تر ۳۰ مې

د پېښو د ډول له اړخه ملکي تلفات

د ۲۰۲۱ کال د جنورۍ له ۱ د جون تر ۳۰ مې

* * *

د میتودولوژي په اړه

د ملکي وگړو د ساتنې په اړه، یوناما په خپلو رپورټونو کې یوازې تایید شوي ملکي تلفات شاملوي. ملکي تلفات د هغو تایید شویو هراړخیزو معلوماتو پر بنسټ مستند کېږي چې د یوناما له لوري څو ځله کنټل شوي وي. همدا شان مشخص، روښانه او قانع کونکي شواهد ولري چې ملکيان وژل شوي یا ټپیان شوي دي. د دې معیار پوره کولو لپاره، یوناما لږترلږه درې بیلا بیل او خپلواکه سرچینو ته اړتیا لري، د بیلگې په توګه د پېښې قرباني، شاهد، طبي متخصص، ځایي چارواکي، د شخړې د یوې ډلې لخوا تایید، د ټولني مشر یا نورې سرچینې.

چیرته چې ممکنه وي، د قربانیانو او یا د پېښې شاهدانو څخه معلومات د ساحې څخه د موندل شویو حقایقو له لارې ترلاسه کېږي. که یوناما د ملکي تلفاتو معلوماتو څخه رضایت ونلري، نو بیا پېښه تایید شوي نه کنټل کېږي. په دې رپورټ کې نا تایید شوي پېښې نه شاملېږي. یوناما ادعا نه کوي چې په دې رپورټ کې وړاندې شوي شمېرې بشپړې دي او په عملیاتي چاپیریال کې د محدودیتونو په پام کې نیولو سره د ملکي تلفاتو احتمالي رپورټ ورکول تاییدوي، په ځانګړي توګه وروستیو ننګونو ته په پام کې د کرونا ویروس COVID-19 پراخي ناروغۍ او اړونده اقداماتو لخوا رامینځته شوي.

په وسله والو جګړو د ۲۰۲۱ کال ملکي وگړو ساتنې د نیمایي کال رپورټ

<http://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

* * *